

## **POLSKO-BIAŁORUSKA WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA : HISTORYCZNE KONTEKSTY**

**Waldemar Żak**

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, waldemars2018@gmail.com

Współpraca transgraniczna to każde wspólnie realizowane przedsięwzięcie, którego celem jest umocnienie i rozwój sąsiedzkich relacji między społecznościami i władzami terytorialnymi co najmniej dwóch stron oraz podpisanie porozumień i przyjęcie uzgodnień niezbędnych do realizacji takich działań (Europejska konwencja ramowa o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi, dokument Rady Europy podpisany 21 maja 1980 roku w Madrycie) [1]. W wyniku zmian systemu polityczno-gospodarczego w krajach Europy Wschodniej powstały nowe możliwości współpracy transgranicznej. Zmiany polityczne w Polsce pozwoliły na rozwój i intensyfikację międzynarodowej współpracy transgranicznej i międzyregionalnej, która intensywnie rozwija się od początku lat 90 XX wieku. Przykładem współpracy transgranicznej jest kooperacja Rzeczypospolitej Polskiej z Republiką Białoruś. Otwarcie granicy między Polską a Białorusią w 1991 r. przyczyniło się do daleko idących zmian po obu stronach granicy. Po raz pierwszy, po okresie 45 lat zamkniętej granicy, mogła swobodnie zacząć rozwijać się współpraca transgraniczna. W początkowym okresie kontakty bazowały na ogromnych różnicach ekonomicznych i dysproporcjach cenowych w obu regionach przygranicznych. Z czasem, pomimo utrzymujących się różnic w poziomie rozwoju gospodarczego, współpraca ta zaczęła nabierać bardziej trwałego i sformalizowanego charakteru.

W latach 90 XX wieku Polska podpisała umowy i porozumienia dwustronne o współpracy transgranicznej z Białorusią (m. in. Deklarację o dobrym sąsiedztwie, wzajemnym zrozumieniu i współpracy między Rzeczypospolitą Polską i Republiką Białoruś, podpisaną 10 października 1991 r.; Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białoruś o głównych zasadach współpracy transgranicznej, podpisane 24 kwietnia 1992 r. [2]; Traktat między Rzeczpospolitą Polską i Republiką Białoruś o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy, podpisany 23 czerwca 1992 r. [3]), które stały się podstawą nawiązywania kontaktów przez regiony przygraniczne. Dodatkowym efektem rozwoju unormowań w obszarze współpracy transgranicznej było tworzenie dwustronnych, międzyrządowych komisji porządkujących bilateralną działalność transgraniczną. Przyjęcie stosownych, międzyrządowych dokumentów umożliwiło m.in. ożywienie dwustronnych kontaktów w obszarze kontaktów polsko-białoruskich, w tym powstanie i funkcjonowanie Polsko-Białoruskiej Międzyrządowej Komisja Koordynacyjnej ds. Współpracy Transgranicznej. Główną przyczyną zastoju w stosunkach polsko-białoruskich w latach 1996-1999, a następnie zahamowania współpracy transgranicznej z Polską była ogólna linia polityki nakreślona przez prezydenta Białorusi Aleksandra Łukaszenkę ukierunkowana na współpracę z Federacją Rosyjską. Jednak dyplomacja polska starała się utrzymać kontakty gospodarcze i polepszyć status mniejszości polskiej na Białorusi, kwestię współpracy transgranicznej spychając na dalszy plan, zwłaszcza, iż regiony białoruskie pod naciskiem władz centralnych pod koniec lat 90. wycofały się z aktywnej współpracy z Polską tj. z Euroregionów Bug i Niemen.

Kontakty w ramach euroregionów działających na granicy polsko-białoruskiej (Bug, Niemen i Puszcza Białowieska) są specyficznym i znaczącym rodzajem współpracy prowadzonej przez regionalne lub lokalne struktury władzy, co postrzegane jest nie tylko przez pryzmat pojedynczej granicy polsko-białoruskiej, ale dodatkowo dziejące się na znaczącej wschodniej granicy Unii Europejskiej, w tym oczywiście z Białorusią. Korzyści wynikające ze współpracy transgranicznej są różne w różnych sferach życia politycznego, gospodarczego, kulturalno-edukacyjnego. W dziedzinie ekonomicznej euroregiony, w tym te na pograniczu białoruskim, związane są z poprawą a w praktyce z budową infrastruktury oraz zagospodarowania przejść granicznych (Kuźnica Białostocka-Bruzgi, Bobrowniki-Bierestowica, Terespol-Brześć), które z chwilą przystąpienia Polski do UE, akurat na tej granicy są jednym z celów strategicznych. Coraz bardziej znaczące są efekty zapoczątkowanych działań w obszarze ochrony środowiska naturalnego, prowadzące do stwarzania transgranicznych, udostępnianych wzajemnie obszarów chronionych, jak np. Puszcza Białowieska. Ustawicznie rozwijane są różne, coraz atrakcyjniejsze formy turystyki, rekreacji dobrze służące jednoczesnemu wykorzystaniu i promocji regionów [4].

### ***Bibliografia:***

1. Гомулка, К. Трансграничное сотрудничество Польши с Республикой Украины, Республикой Беларуси и Калининградской областью Российской Федерации : [пер. с пол. И.Политаньска]. - Калининград: Страж Балтики, 2012 [http://samlib.ru/g/gomulka\\_k/poland.shtml](http://samlib.ru/g/gomulka_k/poland.shtml) (data dostępu: 01.04.2019)
2. Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białoruś o głównych zasadach współpracy transgranicznej, z 24 kwietnia 1992 r. Dz. U. 1993, nr. 14, poz. 245
3. Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy, z 23 czerwca 1992 r. Dz. U. 1994, nr 24, poz. 568
4. Kraska B. Polsko-białoruska współpraca transgraniczna jako nowy model więzi międzynarodowych. Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego, 2006 nr 20. URL [http://mazowsze.hist.pl/28/Zeszyty\\_Naukowe\\_Ostroleckiego\\_Towarzystwa\\_Naukowego/649/2006/23147/](http://mazowsze.hist.pl/28/Zeszyty_Naukowe_Ostroleckiego_Towarzystwa_Naukowego/649/2006/23147/) (data dostępu: 07.04.2019)